

Práce s texty – psychologická próza

Tematická oblast	Literatura – psychologická próza 1. poloviny 20. století
Datum vytvoření	26. 10. 2012
Ročník	3. ročník gymnázia
Stručný obsah	Ukázky z děl české psychologické literatury
Způsob využití	Práce s texty na základě otázek.
Autor	Mgr. Martina Svízelová
Kód	VY_32_INOVACE_15_CSVI15

Jarmila Glazarová - Advent

Deštivé pastvy byly Františčinou strážní stejně trpkou po všechny roky, letos neméně než dřív. Tehdy však to bylo nejkrutější, protože Metod byl ještě malý.

Marné prosby. Ogar není z cukru: však sa přioděje: nech stane pod jedlu. A jaké řeči, nech sa učí. A hybaj ven!

Ubohý skřítek v mámině kazajce. Rozíniny boty na nohou, přes hlavu a ramena pytel, v červené ruce bič.

Ubohý malý námořník, který s nespolehlivým loďstvem vyplouvá na vzduté moře mlh plné nástrah, s nevěrnou posádkou, na niž nelze spoléhat.

...

Trvá to věčně, než Metod obejde horu. Františka odbíhá od práce a vyhlíží oknem kuchyně. Ale v plovoucí mlze lze stěží rozeznat plaňky plotu.

Až pojednou se dveře otevrou a Metod, promodralý a všecek ještě drobnější, pokládá zkřehlé ruce na teplý plát plotny. Veliké boty čvachtají vodou a z kacabajky crčkem stékají stružky. V minutce je okolo chlapce bařinka.

Doušek horkého mléka.

A ještě hřbety rukou ohřát na plátech.

„Metudku, di už, synečku, prosím ťa!“

„Enem ešče prsty zehřít maminko, enem ešče chvílinku.“

„Ale to Ježíš Maria Josef, kde je propadená duša ohnívá! Krávy sú v zelu!“

Otázky 1

1. Jaký je vztah Františky k Metodovi?
2. Z čeho má Františka strach?
3. Jaký je sedlák Podešva?
4. Jakou vrstvu slovní zásoby autorka používá?
5. Najdete přirovnání, které vystihuje počínání Metoda?

Řešení 1

1. Františka se o syna bojí, protože je ještě malý a musí pást krávy i za nepříznivého počasí.
2. Bojí se, že se ztratí, že prochladne.
3. Krutý, drsný muž, který nemá rád nemanželského syna Metoda.
4. Dialekt.
5. Námořník, který s nespolehlivým loděstvem vyplouvá...

Václav Řezáč – Černé světlo

Když jsem seběhl dolů schodištěm, které ústilo do průjezdu, našel jsem tu celý voj bojovníků ze dvora útočící na potkana. Zahnán do kouta! Poprvé dostalo se mi na tomto místě poučení, co znamená toto obrazné rčení, s jehož uskutečněním jsem se měl tolikrát později setkat. Myš pobíhala.

...

Viděl jsme horu valící se na myš. Nemohl jsem ji zastavit. Báł jsem se o myš a miloval jsem pana Hordu. Až do té chvíle uctíval jsem jeho sílu s horoucím fanatismem čtyřletého pohana, jehož chápání moci a slitování byly příliš nejasné. Nemohl jsme zachránit myš a nemohl jsme zadržet pana Hordu.

...

V tu chvíli, kdy ohromná řezníková bota se vznášela ve vzduchu, myš dopadla na všechny čtyři a ráz nato, vystřelena prakem zoufalství, vylétla dlouhým obloukem, který směřoval patrně k řezníkovu hrdlu, ale skončil se na jeho břichu. Podoban velikému lopuchovému trsu, jaký po sobě házívají děti na výletech, visel potkan zahryznut do řezníkovy škrobené zástěry.

...

Mohutný drapák jeho ruky vytrhl krysu i s bílou půdou zástěry, a sevřel ji drtivým stiskem.

Otázky 2

1. Co tento zážitek mohl u dítěte způsobit?
A jak se projevil u Karla Kukly?
2. Co znamená název románu?
3. Jak autor stupňuje napětí?

Řešení 2

1. Šok, pocit bezbrannosti. U Karla Kukly pocit méněcennosti.
2. Černé světlo znamená zlo v duši člověka.
3. Autor graduje napětí jednak vrcholící situací a blízkým koncem života potkana a jednak stupňováním chlapcova zoufalství.

Egon Hostovský - Žhář

Vstoupil do ložnice a usedl na pohovku.

„Ne, nerozsvěcuj, prosím tě!“

Slyšel, jak zavírá dveře, pak šelestily její šaty u postele. Ztichly. Tma.

„Maminko, to já jsem ... vylepil ty dva plakáty!“

Řekl to hlasem, jakým se modlí nevěřící, kdy mu je nejhůře. Po jeho slovech tma ještě zhoustla. Naproti němu na posteli opět zašustěly šaty. Pak se cosi těžkého převalilo na postel a tento tlumený pád provázel dlouhý, bezeslovný nářek. Vykřikl: „Maminko!“

Nářek ustal. Šel, klopýtal k ní, ale nemohl ji nalézt. Náhle jakoby z velikých dálek slyšel ji bědovat: „To není možné! Proč? Ježíši Kriste!“

Hrůza jím lomcovala.

„Já nezapálil, nevím, kdo je žhářem!“

Už ji našel. Ležela na posteli, obličej měla studený a nemohla plakat. Sám také nemohl plakat. Hladil jí ruce. Nohy se mu zlomily v kolenou, upadl vedle ní.

„Proč jsi to udělal?“

„Nevím, kvůli Doře ... chtěl jsem, aby se lidé báli ... Já se pro ni trápil ... strach mi ji připomínal ... nevěděl jsem, že někdo bude zapalovat doopravdy...“

Otázky 3

1. Jaký je vztah mezi synem a matkou?
2. Dokážete svými slovy vysvětlit, proč se Kamil dopustil toho činu?
3. Jak autor dosahuje dramatičnosti?

Řešení 3

1. Matka je chladná k oběma dětem. Žije si svůj vlastní uzavřený život.
2. Toužil se vytáhnout před dívkou Dorou. Chtěl na sebe upozornit.
3. Tím, že se rozhovor odehrává ve tmě. Jako by tma představovala onu nepřekonatelnou vzdálenost a nepochopení mezi matkou a synem. Dále autor k vyjádření napětí mezi osobami používá zkrácené dialogy, nedopovězené věty, přerušené výpovědi.

Prameny

- GLAZAROVÁ, J. *Advent*. 4. vyd. Praha: Melantrich, 1948. s. 115.
- ŘEZÁČ, V. *Černé světlo*. 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1954. s. 13-14.
- HOSTOVSKÝ, E. *Žhář*. 4. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1968. ISBN 22-078-68. s. 118-119.